



नांदेड जिल्हयातील उच्च शिक्षण घेणाऱ्या अनुसूचित जमातीतील महिलांच्या समस्या

विवेक गंगाधर इनामदार , साहेब चांदोबा गायकवाड

स.से.सं. चे अध्यापक महाविद्यालय, विष्णुपूरी,

**प्रस्तावना :-**

स्त्री शिक्षणाचा इतिहास पाहताना त्यात अनेक चढउतार आढळतात. भारताचा प्राचीन काळ हा स्त्री शिक्षणाचा सुवर्णकाळ होता असे म्हणण्याची कारणे या काळात विखुरलेली दिसतात. आज एकविसाव्या शतकाचा विचार करत असताना स्त्री शिक्षण ही संकल्पना मागे पडलेली आहे कारण आज बहुतांशी पालक आपल्या मुलीच्या उच्च शिक्षणासाठी धडपडत आहेत. परंतु भारतीय समाजाच्या विविधतेचा विचार करत असताना अनुसूचित जमात हा एक उपेक्षित वर्ग म्हणून ओळखला जातो. ह्या दृष्टिकोनातून अनुसूचित जमातीतील पालक आपल्या मुलीच्या उच्च शिक्षणासाठी प्रयत्नशील आहेत का? याचाही विचार करणे एक शिक्षक प्रशिक्षक या नात्याने गरजेचे वाटते.

**संशोधन समस्या विधान :-**

नांदेड जिल्हयातील उच्च शिक्षण घेणाऱ्या अनुसूचित जमातीतील महिलांच्या समस्या

**कार्यात्मक व्याख्या :-**

**अ. नांदेड -**

महाराष्ट्रातील औरंगाबाद, जालना, नांदेड, परभणी, लातूर, बीड, हिंगोली, उस्मानाबाद या आठ जिल्हयांपैकी एक जिल्हा.

**ब. उच्च शिक्षण**

कला, वाणिज्य, विज्ञान व शिक्षणशास्त्र या विद्याशाखांतर्गत पदवी व पदव्युत्तर स्तरावरील शिक्षण.

**क. अनुसूचित जमात -**

भारतीय संविधानाच्या 341 व 342 या अनुच्छेदानुसार मागासलेले म्हणून जे वर्ग राष्ट्रपतीद्वारा जाहीर केले गेले. (मराठी विश्वकोष खंड क. 1, पृष्ठ क. 241)

**ड. महिला -**

वय वर्ष 18 पूर्ण केले अशा उच्च शिक्षण घेणाऱ्या स्त्रीया.

Please cite this Article as : विवेक गंगाधर इनामदार , साहेब चांदोबा गायकवाड. ,नांदेड जिल्हयातील उच्च शिक्षण घेणाऱ्या अनुसूचित जमातीतील महिलांच्या समस्या : Golden Research Thoughts (July; 2012)



**इ. समस्या –**

शिक्षण घेत असताना शिक्षणाच्या विकासास बाधा आणणारे घटक.

**उद्दिष्टे :-**

1. अनुसूचित जमातीतील उच्च शिक्षण घेणाऱ्या महिलांच्या शिक्षण विषयक समस्या जाणून घेणे.
2. अनुसूचित जमातीतील उच्च शिक्षण घेणाऱ्या महिलांच्या शैक्षणिक समस्या सोडविण्यासाठी उपाययोजना सुचविणे.

**कार्यपद्धती :-**

- अ. समस्या निवड:
- आ. उद्दिष्टनिश्चिती:
- इ. संशोधन पद्धतीची निवड:
- ई. संशोधन साधनाचे विकसन:
- उ. तथ्यसंकलन:
- ऊ. तथ्यविश्लेषण व अर्थनिर्वचन:
- ए. निष्कर्ष व शिफारशी:

**संशोधन अभ्यासाचे निष्कर्ष:**

- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांचे इ. 12 वी पर्यंतचे शिक्षण ग्रामीण भागात झाले आहे.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना उच्च शिक्षण घेताना इतर सहाध्यायांसोबत जुळवून घेताना अडचण जाणवते.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना उच्च शिक्षण घेताना इतर सहाध्यायांसोबत जुळवून घेताना स्वतःच्या न्यूनगंडासंदर्भात अडचण जाणवते.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना उच्च शिक्षण घेताना स्वतःच्या भाषिक क्षमतांच्या बाबतीत अडचण जाणवते.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना मिळत असलेल्या शिष्यवृत्तीतून त्यांच्या उच्च शिक्षणाचा खर्च भागत नाही.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांच्या उच्च शिक्षणाचे केंद्र त्यांच्या घरापासून सामान्यतः 6 ते 9 कि. मी. इतके दूर आहे.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिला उच्च शिक्षणाचे केंद्र त्यांच्या घरापासून दूर असल्याने ती अडचण दूर करण्यासाठी बसपासचा उपयोग करतात.

**शिफारशी:**

- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना उच्च शिक्षण घेताना इतर सहाध्यायांसोबत जुळवून घेताना स्वतःच्या न्यूनगंडासंदर्भात येणारी अडचण दूर करण्यासाठी महाविद्यालयात समुपदेशन केंद्राची व्यवस्था करावी.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना उच्च शिक्षण घेताना भाषिक क्षमतांच्या बाबतीतील अडचण दूर करण्यासाठी महाविद्यालयांनी भाषासुधार वर्गाचे आयोजन प्रतिवर्षी करावे.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांना मिळत असलेल्या शिष्यवृत्तीत शासनाने वाढ करावी.
- ✓ अनुसूचित जमातीतील महिलांच्या उच्च शिक्षणाचे केंद्र त्यांच्या घरापासून सामान्यतः 6 ते 9 कि. मी. च्या आत असावे, अशी व्यवस्था विद्यापीठाने करावी.

**संदर्भग्रंथ:**

01. देशपांडे प्रकाश व पाटोळे एन. के.; (1996), संशोधन पद्धती; ग्रंथनिर्मिती केंद्र य.च.म.मु.विद्यापीठ, नाशीक.
02. बापट भा. गो.; (1995), शैक्षणिक संशोधन; नुतन प्रकाशन, पुणे.
03. मुळे रा. शं. व उमाटे वि. तु.; (1998), शैक्षणिक संशोधनाची मुलतत्वे; महाराष्ट्र विद्यापीठ, ग्रंथनिर्मिती मंडळ.

